

Descriptio

Est quiddam beneficium ne quis vocetur in ius diebus feriatis: modo quibusdam potest renunciari quibusdam vero non. Nam si feriati sint ratione messium vel videmiarum de voluntate litigantium potest is renunciari. si autem sunt feriati dies in honorem dei ut dies pascales: natalis. circumcisionis. et dies dominici. et ceteri. non potest eis renunciari: quia ex pacto priuatorum hominum reuerentia domini remitti non potest.

Capitulum primum secunde partis.

Quartum ad se. secundam partem huius tractatus. de arte officij notariatus que consistit circa testamenta et ultimas voluntates secundum ordinem premissum examinanda veniunt eius capitula. Capitulum primum de descrip. testa. Testamentum est iusta sententia alicuius de his que post mortem suam fieri vult cum institutione heredis ut colligitur ex l. i. ff. de testa. vel sic Testamentum est quidam sollemnis sententie voluntas cum institutione heredis. quod sine institutione heredis non valet testamentum. In quo testamento nemo potest sibi legem imponere a qua recedere non licet cum mutabilis sit voluntas usque ad extremam vitam. Testamentum autem nisi testatore mortuo vires non habet et ideo testamentum quasi mentis testatio. vel vires recipiens post testatoris monimentum. Testamentorum aliud inscriptis aliud sine scriptis. Et tale ideo testamentum nuncupatiuum sicut sunt testamenta que fiunt circa tabellionem et per testes. et institutio heredes et alia interueniunt sine scriptura. Sed nihilominus septem testes necessarii sunt similiter heredis notatio. ut in l. i. eo. n. §. fi. Testamentum autem quod fit in scriptis ideo fieri cum solemnitate a iure consuetis. ut

testamenti

sunt iste sollemnitates quod testator testamentum propria manu scribat si est literatus. sed si literatus non est et scribere nescit. alius de eius mandato scribat et offerat et ostendat illud testator coram septem testibus literatis dicens istud suum testamentum esse quod sic offert non tamen refert an illi testes sciant quid seu que primeantur in testamento vel non. Et sunt in eo scripta nomina heredu. Et predicti testatorum ille qui literatus est scribat in presentia septem testium in huiusmodi testamento etiam quisque de testibus se subscribat. et uno eodemque die sigillum apponat. Sed si testes litterati fuerint tunc unusquisque ipsorum propria manu se uno ac eodem die et ipse subscribat alias sine illis sollemnitatibus de iure civili testamentum non valet. Fit etiam aliquando testamentum sine scriptis videlicet quando non potest haberi tabellio tunc testator aduocet septem testes in ciuitate et quinq; in villa et si in villa plures inuenire non potest et exponat coram eis voluntatem suam dispositionem suam et heredis nominationem et rogat illos esse testes. Mortuo autem testatore tunc aliquis habens ius in testamento accedat ad iudicem loci nominando sibi hoc. tunc iudex vocatis heredibus legatariis siue fideicommissariis et siue veniat siue non. mittat alicui tabellioni testes ipsos ad noticiam testamenti et ad perpetuam rei memoriam recipe et ipsi testes iurati deponant unusquisque sigillatim. et interrogetur quisque eorum de nomine et etate testatoris et de verbis eius quibus usus fuerat in suo testamento et specialiter ad heredis institutionem de anno die loco et testibus. His examinatis legantur dicta testium coram iudice presentibus alijs testibus. et tabellio de mandato iudicis publice dicta testium et tunc se subscribat. Volens ergo ordinationem suam facere secretam si literatus est per se scribit

Dispositio

bat testamētum. **S**in autem per alium scribat vel scribi faciat in membrana bona et solida. in cuius parte superiori reliquitur spatium trium vel quatuor digitorum. in dextero vero latere et sinistro tantumdem. in spacio vero inferiori supersit spatium vacuum quantum palma digiti extensi et in medio illorum spaciolorum scribatur tenor et series testamēti. **Q**uo facto publicabitur carta ita quod spatium superius coniungatur cum inferiori et signentur ibi tres cordule. **I**mplicata ita dexteri spaciū dux et sinistri due sic quod quatuor cordula duo habeat foramina inferiorem litteram siue scripturam non ledētia quibus cordulis singula spacia singulis coniuncta ligentur ita quod interior ista videri vel legi non possit. **P**orro de illo magno spacio inferiori vacuo tunc relinquatur quod ibi possint patenter et aperte testium et testatoris subscriptiones scribi: quibus vel eodem die vel pluribus diebus ante. sic scriptis vel factis et ordinatis post ea quando placet testatori vocabitur. vii. testes viros et tunc litteratos et scribere sciētes et nullum iuris ipse dimentū habentes. et coram eis testator ipsam scripturam clausam et inuolutam dictis cordulis ligatam ut dictum est in manibus tenens offerre et debet dicere illud esse suum testamētū suū vel alterius manu scriptum. et eos rogare in testes et rogando mandare ut ipsam testamētum subscribant et signent. **I**pse vero testator etiam se debet sua manu subscribere. **E**rgo ibidem in presenti vno cōtextu antequam ipse testator vel aliquis ex testibus inde discedat debet unusquisque eorum testium annulum vel sigillum characteratum ad vnam ex cordulis apponere siue suum siue alterius testis si propriū non habet et post hoc continuo in spacio inferiori discrete fiant subscriptiones

testamenti

primum testator si propria manu scripsit test. se hoc modo subscribat. **E**go Jo. paginam presentem clausam et ligatam in manibus meis tenens infrascriptis testibus omnibus simul presentibus per me ad hoc adhibitis et rogatis obtuli ab eis per inris ordinem signandam et subscribendam. asserens quod in ea scriptum est meum fore testamētū et illud totū et verū et iustum institutionem ac omnia et singula que in ea continentur a me scripta esse necnon coram eis presentem subscriptionem propria manu subiciens. **S**i vero de mandato testatoris quis illud testamētum scripsit. ille taliter se subscribat. **E**go. **N**am mandato talis litterarum ignari. vel scribere propter corporalem egritudinem non valens hoc eius testamētum tam verū et iustum institutionem quam cetera in eo contenta suo mandato manu mea propria scripsi et postea presentem paginam et litteram in scriptis testibus per eum vocatis et rogatis omnibus simul presentibus offerente eo et asserente id quod in eo continetur suum esse testamētum. et a me scriptum presentem subscriptionem meam vice et nomine suo et eius mandato apposui et in testimonium me subscripsi. **P**etere ibidem et in presentia quilibet ex testibus taliter se subscribat. **E**go. **A.** rogatus. et presentis vna cum omnibus infrascriptis et superscriptis testibus ad omnia et singula in hoc presentis pagine superiori spacio facta contenta et scripta simul presentibus et rogatis in ipsa pagina eius testamēto et. suo mandato manu mea in testimonium me subscripsi. **E**t eam sigillo proprio si habet. vel sigillo eius habente in circulo formā leonis vel lilij et quod ad vnam ex cordulis supradictis cere impressi. **S**ic igitur septem sigillis appensis. et factis. octo subscriptionibus antedictis et omnibus ceteris rite

Impedimenta

peractis testator testamentum secreta sua deat custodire. Consequenter aut cuius interest postulat illud aperiri et publicari. ut de publicatione testamentorum et ipsorum formis latissime habetur in spe. in ti. d. instru. edict. §. ostensio. d. et qm et etiam infra patebit de testamentorum formis.

Capitulum. ij.

Sciendum in generaliter de hijs qui testari non possunt. et qui prohibentur a lege facere testamentum. Et sunt impuberes scilicet masculus minor. xiiij. femina minor. xij. q. non habent animi iudicium ut l. qua etate ff. de testa. Item filiusfamilias non potest testari. Etiam si pater consentiat nisi de pectulo castrensi vel quasi ut l. vlti. C. de inoffi. testa. Item furiosus seu mente captus quod diu talis est. ut l. furiosus. C. de testa. fa. pos. Item mutus et surdus naturaliter. id est a natiuitate ut l. discretus. C. de ti. sed si accidentaliter est mutus et surdus et facit litteras potest suum scribere testamentum et codicillos. sed si tantum surdus bene potest facere testamentum. Item seruus vel damnatus ad mortem scilicet qui condemnatus efficitur seruus pene. Item qui dubitat de statu suo utrum sit liber vel seruus vel filiusfamilias. Item qui damnatus est pro crimine famosi sicut est crimen contra naturam. seditionis in populo de populationis vel consimile. Item monachus vel canonicus regularis ut. xix. q. vlti. per totum de quibus aliquid infra dicitur Item qui commisit crimen lese maiestatis. Item hereticus sive distriones cum infames sint iuxta q. i. ca. Item ecclesiastici non possunt nisi speciali quadam solennitate adhibita ut l. hac p. sul

testamenti

ti ssima. C. de testa. fa. pos. Item et sic vocari vij. testes et tabellarij et ceteri exprime re coram eis nostra iudicia et dignitates be redi: quod insinuat ne sola nostra promissa sine quocumque ambiguitatis careat et de legata designare. et hec omnia scribenda sunt a tabellione et coram testibus recitari. et cecus debet profiteri id esse suum testamentum et illud disposuimus esse ex sui animi sententia. et in fine debet unusquisque testum et etiam tabellarius se subscribere. et testum et tabellarij signacula debent apponi. Si autem non possit haberi tabellarij octauus testis debet adhiberi et illud testamentum dicitur nuncupatiuum et magnam similitudinem habet cum testamento in scriptis facto. Item credentes receptores et fautores hereticorum. si post excommunicationem non satisfecerint infra annum non possunt facere testamentum nec aliquid ex testamento recipere. de hereticis excommunicationis. §. credentes. et c. xxv. gentis. C. eo. ti. manicheus. Item damnatus ad mortem siue sit damnatus ex morte siue ut fiat seruus pene siue de portatus in insulam. ut l. eius qui. §. si cui. et ibi bona glo. ff. de testa. Item cum damnatus capitali crimine appellauerit et testamentum fecerit appellatione pendente et ita decesserit valebit. ut in l. qui latronibus. §. si quis. ff. de ti. Et precedenti modi rere omnes habentur in si. de hijs quibus non est permittum facere testamentum. Item usurarius manifestus nisi prius de usuris satisfecerit vel cautionem ydoneam prestiterit. ut in c. quemque de usu. libro sexto. Item in quibus casibus ecclesiastica persona de bonis ab ecclesia possessis possit testari habetur notabilis glo. in capitulo presenti super verbo re seruari. de offi. ordi. libro sexto. Item an clerici possunt concedere testamentum. habetur duodecima questio de tertia. ca. primo. Et de testa. c. quia

Requisita

nos: & ca. relatum. Et licet clericis de bonis ecclesie testari non possunt tamen ordinariunt & sui compotes existunt possunt dare aliquid moderate de ipsis bonis non ratione testamenti. sed elemosine. posset autem dare pauperibus & religiosi locis. ecclis q sibi seruiuerunt siue p sanguine siue pgnati. v. l. agnati siue extranei iuxta seruitij meritum. vt in dicto c. relatum. & c. ad hoc. Item si clerici habent beneficia in diuersis ecclesijs. tunc debent diuidi bona ecclesie p pgnatim estimatores inter ipsas ecclesias. vt ibidem. Item spado qui habet vnus testiculum & generare potest. vt. l. si seruus. ff. de iure. do. potest herede instituire.

Capitulum. iij.

De testamento

In scriptis factum regulariter requiritur quatuor. Primo q septem testes interfint. Secundo q se subscribant. Tercio q sigillent. Quarto q nomen heredis scribatur propria manu testatoris vel vni testis. & testes debent esse pntes. & debent rogari. & ille q scribit testamentum in numero septem testium computatur. Etiam pntes computari in eodem numero legatarij si pntes sint. & hoc verum est nisi qstio inter heredes & legatarios oriatur tunc est q alij testes adhibeantur si haberi possint In testamento autem non in scriptis facto q alio nuncupatiuum. vel codicillus appellatur. vbi testator expresse hoc dicit sufficiunt quinque testes p. l. si quis agere. C. de codicillis vbi glo. quinque. dicit q femina admittitur. vt testis in codicillis non autem in testamento. vt. l. i. ff. de testa. Notatur etiam ex eadem lege casus in q testamentum solenne in quo fuit extraneus institutus rumpitur p codicillum in quo fuit heres institutus. Item in testamento codicillo in villa sunt quinque testes sufficiunt.

ad testamentum

Item in testamento militis qui p salute romani imperij iurauit se non euitaturum mortem. aliqui suffiunt. ij. testes aliqui vni. Similiter milites in expeditione degentes possunt facere testamentum qualiter voluerint nulla iuris solennitate seruata per. l. milites. C. de testa. mili. Item in testamento condito in pntia imperatoris adhibitio duorum testium sufficit per. l. oim. C. de testamentis & quemadmodum testamentum ordinentur. vel p alio qd etiam nullus testis requiritur de necessitate Expediuntissime tamen aduertendum q pntes canonici duo testes cum presbitero sufficiunt in testamentis & in alijs causis quantum ad pias causas. vt extra de testibus cum esset. & duo tantum sine presbitero in reliquis ad pias causas & c. relatum. Et intelligo in precedenti casu necessariam presentiam sacerdotis q non detrahatur solennitate legali nisi quantum inuenitur expresse. vt in. c. ad audiendam. de dec. de electione ecclesie nostre ij. in fine. & l. sanximus. C. de testa. le. cum omnia. C. de inoffi. testi. si igitur ipse solus interesset cum alio non sufficeret. sic etiam si essent tres sine ipso non valeret nullum esse pro ipso presumitur q si fraudes excludat. xiiij. q. i. denique de summo. nemo de postulando c. fi. & magis eius dicto creditur q alteri. l. xvij. di. monach. prope finem. Ideo q stat. vt duo cum eo sufficiunt. si vero essent quatuor sine eo. duo sibi preferuntur quantum cunctis pro eo presumatur ar. ca. cum a nobis. & c. licet. ex quadam de testibus. ita speculatores istas decretales intelligit

Capitulum. iij.

Notandum q differtur codicillus & testamentum quia in testamento fit aliquando indirecta institutio. In codicillis autem

Differētia testa.

nisi per fideicommissum. In test. ut illi qui sint heredes ab intestato hereditatem alteri testantur certo tempore vel conditione prout testator ordinaverit. In codicillis vero non potest fieri substitutio a testatore. nec aliqua conditio apponi que noceat instituto heredi. Item in testamento regulariter. ut dictum est requiruntur septem testes rogati. sed in codicillis sufficiunt quinque etiam non rogati. Item posterius testamentum tollit primum ipso iure. et non potest quis vocare de duobus testamentis relicto quod utrumque valeat. Fallit hoc in testamento iter liberos condito: quod per secundam dispositionem non tollitur. nisi testator viso primo testamento declararet nolle illud valere. **C. de testa.** in autem. hoc inter liberos. Item fallit cum quis in primo testamento introduxerit sibi licentiam iterum testandi tunc enim primum testamentum non tollitur per secundum nisi fiat mentio de primo. **ff. de le. iij. in. l.** si quis in pri. Semper enim testator mutare potest suam voluntatem. etiam si pactum interuenerit ne possit mutare per. **l. pactum quod totali. C. de pac. et etiam** si fuerit per principem confirmatum. **C. eo si.** quia nemo sibi eligere iudicem potest. ut a priori testamento sibi recedere non liceat. **ff. de le. iij. si quis in prin. facit. c. cum mathe. de cele. miss.** Posterior tamen codicillus non rumpit primum nisi expresse contradicat ei per. **l. cum preponas. C. eo. ii.** Item differunt codicilli a testamento. quia in codicillis hereditas neque dari neque adimi directe potest ne confundatur ius testamentorum et ius codicillorum nec in eis potest exhereditatio scribi nec conditio heredi instituto potest adijci: nec substitui aliquis sed per fideicommissum in eis recte relinquitur. ut in **insti. de codicillis. §. codicillis.**

a codicillo

et §. directo. et l. si item. C. eo. ii. Et est hec forma codicilli In nomine domini amen. Ego Jo. talis dyoces. presenti die propria et spontanea mea voluntate licet egrotans corpore sanus tamen mente codicillum facio: in quo testamentum meum principale per manus talis notarii publici confirmo volo atque precipio quod vxor mea. M. habeat de bonis meis vineam istam in tali campo sitam tot agrorum. **Et. M.** filio meo libros tales: quos ego reliqui Bononie etc. Quem quidem codicillum perpetuum et firmum habere volo contra quem si quis filiorum meorum venire presumpserit alij observandi perpetue singulis annis eo vivente ipsi vel tantum nomine pene persolvat. Et nulli possunt facere codicillos nisi quibus facere permissum est testamentum. De forma autem testamentorum infra patebit. Illud tamen advertendum est si codicillus sit ante testamentum. et tunc in testamento facienda est mentio precedentis codicilli. si sit post testamentum et post alios seu alium codicillum. quia plures codicilli possunt fieri ab una persona et tunc mentio est facienda non solum de testamento. sed etiam de pluribus codicillis precedentibus. Aliquando tamen fit codicillus. non tamen precedentem vel sequente testamento. et ille servari debet. Confiuntur tamen expresse codicilli facto testamento non iure per fideicommissum. ut ecce testator coram septem testibus instituit heredes. reliquit legata. et ita subiecit. si non valet testamentum iure testamenti. valz tamen iure codicillorum. Et probantur hec. **ff. eo. l. conficiuntur.** Notandum. hec clausula si non valet testamentum iure testamenti valet tamen iure codicillorum. vel cuiuslibet alterius ultime voluntatis secundum Jacobum bertrandum operatur eandem. ut cum

testamentū deficit ppter defectū solēnitatis. puta cum deficit numerus testium. vel alia solēnitās q̄ tunc valeat iure codicilli. non autem operat̄ si alio deficit. puta si rumpatur per querelam. v̄l post hūm agnationē. vel per capitis dīmīnutionē. Et sic cūz dicī ibi valet: loquitur de plēnū defectū qui est. v̄t quia ibi non est plēnus numerus testium. v̄l q̄ non rogati. 7 c. 7 tunc non cōprehendit futuros defectus. v̄t ergo cauti⁹ fiat v̄t omnes cōprehendat defectus dīcat̄ sic. Si non valet. vel non valebit iure testamenti. 7 c. Et est ar. in. l. si stipulans fuerim. ff. i. d. ver. obli. 7 l. i. vbi oportebit. ff. de ver. sig. Uel fm̄ odofredum dicat̄. aut statim cum fit testamētū deficit ppter solēnitatis defectum. 7 tūc verba illa si non valet referunt̄ ad illuz casum 7 non ad alios predictos. aut si deficit statim sed postea ex aduētū. puta capitis dīmīnutione. vel alio modo 7 tunc etiam ad casum illum p̄tinent hec verba. Quia in dubijs interpretanduz est magis v̄t res valeat q̄ pereat. ff. de ver. obli. quotiens. 7 c. inter. de si. inst. 7 c. cum dilectus. de dona. Illud tamen notandum v̄t dicit Azo in sūma d̄ codicillis Si ergo primo hereditatē directo ex quadāz voluntate vltia: quā dicebam testamentum esse. 7 postea ex fideicōmissio eandem hereditatem peto mibi restitui ppter idē testamentū re ducēdo illud ad codicillos. vel illud reputādo pro codicillis. q̄ forte illud expressit testator. non possum effectualit̄. in principio enīz līs habeo necesse eligere. an agam iure directo ex testamēto an agam iure fideicōmissi. 7 vno electo repellor ab altero. sum enim contrarius mibi ipsi si ex eadem scriptura cōtrarijs modis peto. Si tamē sum de patētibz defuncti ex linea paterna vsq̄ ad quartū

gradum. vel de materna vsq̄ ad terciū gradū non repellor iure electōis. v̄t ex eo testamento q̄ testator vicem codicillorū voluit obtinere. in principio līs mīus est q̄ qui libet d̄ parentibus id quod necesse est eligat. In collateraliū autem defuncti non reperit̄ tale p̄stium beneficiū. v̄t. C. e. l. vlt. Et illi correlatiū tenent doctores. h̄ placentiū scripserit contrarium.

Capitulum. v.

Notandum licz

plures sint gradus substitutōnū immo infiniti. cum semp̄ de vno in aliū p̄cedant. in primus gradus succedēdi ex testamento dicit̄ institutio. 7 secūd⁹ gradus substitutō. recte sicut secūde nup̄e dicunt̄ oēs que sequunt̄ primas. ita 7 institutōes que fiunt post primas dicunt̄ substitutōes. Videndum est igit̄ quid sit heredem institvere. 7 vñ dicat̄. quibz verbis fiat. 7 in qua voluntate. 7 qualiter. 7 in quot ptes diuidat̄ hereditas. 7 qualis distribuat̄ int̄ heredes. 7 quis possit institui heres. Heredem institvere nihil aliud est: q̄ sibi heredem aliquē statere. i. facere. 7 ē inde dictū quasi int̄. i. in loco suo quē statere. hoc em̄ agit qui instituit. v̄t instituit̄ suo loco post mortē suā sit dñs bonorū suorū. 7 nedum ille qui scribit sed etia: ille qui nūcupat̄ dicit̄ institutus. ff. e. l. i. §. institutus. Institutio fit quinqz modis. v̄t ecce lucius n̄cius mibi heredes esto. Itē tribz verbis. v̄t si dicat lucius heres esto. Itēz duobz verbis fit. v̄t si dicat lucius heres. nec adiecerit esto. idēz est si dicat lucius esto. Institutio fit verbis directis. v̄t esto mibi heres. Reflexis v̄t illuz heredem facio instituo 7 volo mado l̄ cupio. 7 sic de alijs. v̄t. l. qm̄. C. d̄ tes. Et quēadmodū testamēta

Gradus pri.

ordinem reflexa. unde qz reflexa vel inflexa dicuntur noia in omnibz casibz suis preterqz in noiativis. **B**at ex h liquet voluntatis intentioe quolibet loquendi genere formari posse. nec nocet non servasse momenta vrbz. qz forte semivoces titubans l' balbuciens lingua pfudit. **I**deo si dicat habeas bona mea. vl' tibi relinquo bona mea non variat. qz in ista mto quibuscunqz verbis fieri potest. nec hodie curat vrbz solenitas. vt i dicta l. qm super allegata. **I**te institutio fit in testamento tm ante legata. l' post legata. vel ante exheredationem vel post. **P**ed olim fiebat ante legata tm. qz institutio caput est et fundamētū totius testamti. vt. ff. e. l. i. rñ. i. **I**n codicillis aut hereditas per fideicommissum iure relinquitur lex est in defectu pditionis posite in codicillis intelligit testatorē de adimenda hereditate cogitasse. vt. ff. de pdi. insti. l. quidem. §. vlti. sed forte inuani cogitavit. vt ibi dicit: illa porro hereditas non videt dari in codicillis. ceterz idez est si ita dicat. **L**icium instimo si euz in codicillis instimero. est em pditionalis institutio. et valet quouis herede instituto preter filium. **I**tem et illa valet si ita dicat: illuz instimo cuius nomen in codicill' declarauero. vt. ff. de pdi. insti. l. institutio talis. **I**te in institutione certum heredem demonstrari oportet. quotiens est non apparet quis sit institutus heres non valet. vt ecce testator cu plures amicos eiusdem nois habeat ad designationem vnus singulari noie vti. nec valet institutio nisi ex alijs apertissimis pbatombz fuerit reuelata. pro qua persona testator senserit. vt. ff. e. n. l. quotiens. §. heres. **E**t satis est heredem demonstrari nedū noie pprio sed etiam signo indubitabili: qd pene a noie nihil distat. non tm cum eo qd contumelie cā

substitutōnu 3

solet addi. nam legata turpia que denotandi magis legatarij gēa scribunt. odio scribentis p non scriptis habentur. **S**ecus si pē fiat in eodez genere. vt. ff. e. n. l. quotiens. §. quis nomen. et ff. de le. i. l. turpia. **I**te declaratio vel demōstratio heredis a testatore est faciēda nō aliēo arbitrio. vt. ff. e. n. l. illa institutio. **E**t dicit illa institutio alio noie captatoria. **I**tem sufficit demonstrari heredem ab initio. vel postea p pditionis euentū. vt ff. de le. i. l. quotiens. §. si quis ita. **I**te demōstratio ad oculum facta p nomine pprio accipitur. vt si dicat hic mihi heres esto. cum sit corā eo qui ostenditur: vt. ff. e. n. l. nemo dubitat. **S**i autē est erratum in corpore nulla est institutio. vt si volēs aliquē scribere aliū scripsit veluti frater me? p patronus me? **N**am neqz scriptus erit heres qm volūtas deficit. l. si pater. **C**. d. heres. insti. neqz is quem voluit. qm scriptus vel nūcupat? nō ē. si tm testator sciat illum nō esse fratrem suum quem nominauit ipse fratrē. recte cum noie fratris instituit eū heredē. vt ff. eo. n. l. quotiens. i. rñ. et l. nec apud. **C. e. n.** **I**tem pprij nois error nō viciat institutionē. **I**tem si plures instituntur in rebo certis. litz pitaliter sint heredes tamen res in quibz instituti sunt debent vnicuiqz assignari i iudicio familie heriscūde. et de eis potest detrabi salcidia sicut de quolibet legato. **E**t locus habet cum vnus vel plures instituntur i certis rebus. et alij simpliciter vel quotis portionibus. nam tunc instituti in re certa habentur loco legatariorū. vt. **C. eo. n. l. quotiens.** **I**tem institutio potest fieri pure et etiam sub conditione. **E**t tantū de institutionibz. **I**n institutione faciēda exprimi possunt quātitates portionum hereditariarū. prout testatori placuerit. nam tot vncie assent faciunt

quot testator voluerit. **S**z nisi alias ap-
pareat testatoris voluntas sit solennis
distributio hereditatis in duodecim vncias.
xij. autem vncie assis appellatione
p̄nēt. **H**abent autēz hē partes pp̄ia
nomia ab unitate sup̄ius vsq; ad assē
z vsq; sic exclusiui. nam quilibet harū
portionum maior est vncia. z quilibet
earū minor assē. qz nulla earū cōtinet. xij.
vncias. **S**unt autem hec nomina p̄tū
vncia sescuns sextans quadrans triēs.
quincuns semis sepcuns. **H**ec vōdtrās
dextrās. deus as. vt insti. e. n. §. here-
ditas. z etiam habet. ff. eo. ti. l. fūuz.
§. vl. **S**escuns continet vnciam z dimi-
diam. **D**icitur enīz sescuns quasi semi-
vncia. z est tertia eius littera s z non x.
Sextans quasi sextam partē significat
id est duas vncias. **Q**uadrans quartā
p̄tē significat. id est tres vncias. **T**riēs
id est tertiā partē. z sic quatuor vncias
significat. **E**t ista quatuor nomina
sumunt interpretationē ex eo qd quorā
portionis hereditatis significant. sequē-
tia vō nomina habent etiā ymologiam:
qd ex eo qd certum numex vnciarū signi-
ficāt. **D**icit enī quincuns. nō qz quintā
p̄tē hereditatis significat. sed qz quinq;
denotat vncias. **S**emis p̄nēt dimidiā
hereditatis. i. sex vncias. **S**epcuns se-
ptem vncias. **H**ec octo. **Q**uadrans no-
uem. **D**extrās decem. **D**eus vndeci.
Hec duodecim. **A**tende qd non omnes
vncie que significant per ista nomia cō-
tinent in assē. qz sic as p̄nēret. lxxvi. vn-
cias z dimidiā. **I**ō at ei? ponit p̄tes
qz quilibet earū potest in assē tēneri. hac
ratione hō risibilis actiōe legis aquilie
z penalis dicit. **N**ec p̄termittendū est
qd as qñq; ponit p̄ nūmo. **U**nde dicit
nōne duo passeres a sse veniūt. sz pond?
dicit large omne qd in statera positum
pendet. sed hic stricte accipit p̄ pondere

xij. vnciarū. **I**nde etiā dicit tripondiū
p̄ pondere. xxiij. vnciarū. **I**n tripondiū
p̄ pondere. xxxvi. vnciarū. si in tot vnci-
as hereditatem suam testator distribui
vellet. **N**am etiam in pauciores potest
eam velle distribui. vt si duos ex assē in-
stituit heredes. **T**ercium autēz instituit
ex dimidia z sexta parte assis in. xx. vn-
cias as diuideret. z octo vncias ferret
ille qui scriptus est in dimidia z sexta.
scripti autem ex assē ferrent. xij. vncias.
vt. ff. e. n. l. interdum. §. sed si duos. hō
die tñ hōmōi subtilitatis diuisio nō mul-
tū v̄sitata est. sed seruata diuisiōe assis
in. xij. nihilominus si opus fuerit queli-
bet partium hereditatis vltērius diuidi
poterit. z illud cōiter seruāt. de hac tñ
diuisione latius **A**z determinat in sū.
C. e. n. **Q**uilibz autem persona potest
heres institui. z habet factiōē testamēti
in passiva significatione que non v̄tatē
a iure capere. poterit igitur institui liber
homo z seruus si sit seruus eius qui po-
test institui. **I**tem patet familias filius/
familias mutus surdus furiosus p̄dig?
miles honoratiss laicus clericus mona-
chus ciuitas impator imperatrix filius
ecclesia loc? quilibet venerabilis. vt in-
sti. de hered. quali. z differentia. §. testa-
menti autem factionem. z. l. cū heredes
C. qui testamen. fa. pos. **E**tiam incerte
perione instituitur diuini iuris intuitu
vt. **C. de episco. z cleri. l. id quod. z. l.**
nulli. z. l. si quis ad tēdinandam. als
enim certus heres dē demonstrari. **I**tē
seruum pp̄rium nēdum sed alienū etiā
illum qui nullius est institui possum.
insti. e. n. §. seruus alienus. ff. e. l. seru?
hereditarius. **I**tem si seruū pp̄rium
institui heredem semper videro eum in-
stituisse cū libertate. vt insti. e. in prin.
Sciendum tamen qd quandoq; etiā cum
libertate non potest institui heres

Gradus secundus.

seruus a domina sua. scz cum ipse est de adulterio accusatus commissio cum domina sua que rea fuit eiusdem criminis postulata. vt. ff. eo. l. his verbis. §. interdum. Et insti. e. §. est autem. Item nō possunt instimi deportari. Item damnati in metallū. Item et bāniū qui impune possunt puniri qui equiparantē deportant. Similiter hostes imperij et romane ecclesie Item heretici infideles apostate collegia illicita nō habentia speciale priuilegiū. Item incerte persone qñ non pretenditur fauor pietatis. Item non pñt instimi nati ex damnato coim. de quibz per doctores. in. l. qui contra legum. et l. si queris. C. de incest. et inuilibz nuptijs. Similiter per autem. licet. C. de naturalibus liberis et matribus eorū. In qua dicit qñ nati ex damnato coim omni beneficio excluduntur. id est nulla via nec institutionis nec substitutionis succedunt. Diceret quid si auius vel pē donat nepoti spurio ex legitimo filio nato vel contra. vel si donat nepoti legitimo ex filio spurio. In ytroqz casu dicit rofredus donatiōz non valere. nisi probetur talez nepotez aliqua seruitia fecisse aui ppter que presumi posset donatiōz fuisse factam. vt dicit in quadam questione que incipit neracius. Jacobo de beluiso idem tenet in questione: quam dñs sputauit. e. ti. l. i. Idez tenet speculator e. ti. de successione ab intestato. §. i. et. quid ergo. et. et. si. quid de legitimatis. Speculator tamen in titulo de institutione. §. compendiosa. et. quid si pater naturalis et. allegat plures leges: q tamen non faciunt directe pro illo pro quo adducit. videlicet q valeat institutio. Cum pater habens filium bastardū instituat in vna vncia. et naturalem et legitimū in omnibus alijs bonis. Sed bene facit textus p eo in autentica de testamento imperfecto. col. viij. primum dictū cōmunius est apud doctores d rigore iuris. vltimum autem dictū speculatoris continet equitatem.

Substitutōnū

Capitulum. vi.

Postquā visum est de primo gradu succedendi videlicet institutione. congruo videndū ē de secundo gradu successionis que substitutione appellatur. Est enim substitutio secundū institutionem omnis scz institutio que fit post primam. et in locum prime deficientis. plene igitur videndū est que sit earū diuisio. secundo quis faciat eas. tertio quis admittat in eis. et quando expirent. Substitutionū alia directa. alia obliqua. Dicitur enim directa qñ ab vna persona ad aliam sine aliqua alia media hereditas reuoluit. Et alio modo dicitur constitutio conueniens vbi et personis. Et in tali substitutione nō habet locum quartarum deductio. vt in. c. i. de test. li. vi. Obliqua vero substitutio siue fideicommissaria est: quando quis per mediam personā accipit hereditatē defuncti. vt cum dixerō instituo titium heredem omnium bonorum meorum. et volo q post decem annos illam hereditatē restituat sempzonio. hic enim sempzonius illam hereditatem habere non potest. nisi per mediam personam scz titiū et in tali locum habet quartarū deductio de huiusmodi substitutione et quartarū deductione loquuntur capitula Raynaldus et Raynūcius. de testamentis. et dictum capi. si pater. Et sunt tres species illarum quartarū. Nam alia est definita iure nature. et dicitur bonorum subsidium. et debet filiis tñ qui sine causa exheredari pñt. l. si rotas. C. de inoff. test. et. l. parentibus. C. de inoff. testamē.

Et huius quarte nullus grauiamen potest imponi. **C. e. n. l. omni modo. 7. duab?** sequentibus. 7. hodie aucta est ad trientes vel semissē fm numerū filiorū. vt si sint quatuor filij. 7. infra debēt habere terciā ptem. Si aut sunt plures debēt habere medietatē hereditatis defuncti intestati vt. **C. e. n. m. autentica nouissima.** Alia quarta dicit trebellianica. vt cū institutus heres si moriat sine prole rogatus est restituere hereditatem alteri. Ille sic institutus retinet quartā ptem de tota hereditate p trebellianicā. 7. computant in ea legata 7. donatiōes. vt. **ff. ad. l. falci. in quartā.** Tercia quarta est que debet iure institutionis. vt cum aliquis est institutus heres. 7. illa hereditas ē exhausta per legata vel fideicommissa. tunc institutus potest detrabere d. singulis legatū vel fideicommissis quartā partem. 7. hec nominat falcidia. **C. ad. l. falci. p. totū.** Et legitime partes heredū hīs verbis continent. Quatuor aut infra vānt nati iura trientē. Semissem natis dāt quinq; vel vltra. Arbitriū sequit substitūta cetera patris. Quartā tibi capies si sis extraneus heres. Tunc trebellianis cum reddere cūcta rogat. Et defalcatis dū per legata grauari. Directa substitutiō alia vulgaris. alia pupillaris. alia exemplaris. alia breuiloqua. alia compendiosa. Vulgaris ē duplex scz exp̄ssa 7. tacita. Exp̄ssa est que fit vbi negatiuis. vt si ille mihi heres non erit alius sit heres. insti. de vulga. substi. in prin. Tacita vō fit vbi affirmatiuis. vt sic vos inuicem substituo. vel ita quisquis mihi heres erit sit heres filio. 7. ita tici? esto heres plotij cū instituissem plotiū. **C. de here. insti. l. vl. 7. ff. e. n. l.** cū in testamēto. s. hec verba. modo sic tacita substitutiō pupillis inesse videt subst. exp̄l. vulga. vt. **ff. de here. insti. l. ticius**

7. l. se. Et contra sub exp̄ssa pupillari p̄nec tacita vulgaris. vt. **ff. e. n. l. naz** hoc iure. Expirat aut hec substitutiō vulgaris ab hereditate adita. vt. **l. p. aditā C. de impuberis. 7. alijs substit.** Et addit lex nisi facta fuit filijs impuberibus Effectus eius est qd si heres noluerit vl non poterit ex quacūq; cā. 7. vnde cūq; veniat illa impotētia loc? ē substitutiōi. Pupillariū substitutiōnū. alia exp̄ssa est. alia tacita. Exp̄ssa est vt si fili? meus mihi heres erit. 7. si in pupillari etate decesserit ille sit ei heres. vt insti. d. pupil. subst. s. substituit. vel cum pater filio impuberi quendā substituit in vulgaris casu intelligit etiam substituisse in pupillari. Casus in. l. q̄uis. **C. d. impube. 7. alijs substitutiō.** Et qñq; tñ rō in equalitatis facit vt sub vulgari nō cōtineat tacita pupillaris. ponamus effi exemplum. Quidem in testamēto vxorē instituit in dimidia parte. 7. filium suū impubē in alia dimidia. 7. vltio quēdā substituit. impubes decessit i pupillari etate substitutus voluit admitti ad portionem ex substitutiōe. Et dicit qd nō admittit ratione inequalitatis s; mater eius admittet 7. intelligit tñ testatorē voluisse institutiōnē habere locū in persona sue matris si pupillus si adiret que vulgaris est. Et est diligentiūme considerandū qñ substitutiō vulgaris est facta duobus copulatiue. vt in predicto exemplo. tunc substitutiō non habet locū cum in persona vnius nisi etiam in persona alterius. nam mater hic impedit illā substitutiōnē. Sed si mater ante filiū fuisset mortua. 7. postea filius infra annos putertatis decessisset. locum habuisset substitutiō. 7. dicitur hec substitutiō pupill. quia soli pupillo 7. impuberi fit. 7. non distinguitur an iam sit in potestate patris. vel an possit possum? nat

Gradus secundus.

scilicet. vel ut sit filius vel nepos ex filio.
Pupillum in pposito accipe masculum
minorem. xij. femellam minorem. xij.
annis. vt. ff. e. n. l. ij. in prin. si tamē p
impuberi voluerit quēq; substituere pu
pillatiter. non in toto tēpore pupillari
etatis. sed minus puta si filius moriat
infra decimū annū vel octauū aut septē
niū. t. c. valebit substitutio. vt. ff. e. l. si
ita quis substituerit. si aut voluerit sub
stituere i longius pupillaris etatis finie
tur pupillaris substitutio aduēiente pu
bertate. ff. e. l. in pupillari. effectus sub
stitutionis pupillaris est. vt quis dicit
cto sit heres impuberi tanq; si ipse pu
pillus sibi heredem fecisset substituti.
vnde. et duo testamenta vident vnum
patris alter filij. Et pertinent ad substit
uitos pupillaris bōa que pupillis etiā
postea obuenerint. neq; enī suis bonis
tū testator substituit sed etiā impuberi.
Item pater adoptiuus filio arrogato im
pueri nisi ad quartam solam. et ad ea q
intim arrogatoris ab amico ei? arro
gatus psecutus est substiti. vt. ff. e. l. sed
et si plures. §. in arrogato. **I**tem expirat
pupillaris substitutio maxima media.
vel etiam minima capitis diminutione
pupilli. vt puta si est arrogat. ff. de ad
op. l. nec ei. §. eorū dūtaxat. substitutio
tamen succurrit per uolem actionē. **I**tem
expirat si non est adita hereditas patris.
Item si omīssa causa principalis testa
menti ab intestato possideat hereditas.
et tunc psubstitutio substituto sicut et lega
tarijs: in quorū fraudem institutus non
ex testamento sed intestato hereditate
possidet. Et illud quod dictum est qd ex
piret substitutio pupillaris ex non adi
tione hereditatis paterne. vtz tamē est
si is qui repudiat minor erat. et i integ
restitutus est. vt liceat sibi adire: pstat
pupillari substitutioni vt teneat. vt. ff.

Substitutōnū

e. l. ij. §. adeo autem. **I**tem expirat pu
pillaris substitutio expugnato patris te
stamento in toto per querelam inoffici
osi testamenti. **I**tem rupto paterno te
stamento. vt. ff. e. n. l. si quis cum. **I**tem
expirat pupillare testamentū per agna
tionem polibumi. vt. ff. e. l. si pater fili
um. sic ecōtra pfirmatur pupillare testa
mentum quemadmodum et paternum
si pater ab hostibus captus sit simul cū
filio et ibi ambo decedant: quōis pater
prior decedat. **I**tem hoc ordine facien
da est substitutio pupillaris. vt prius.
primo quis scribit sibi heredem. deinde
vel eadem hora vel quacūq; alia filio
substituit. nec debet conuerti ordine
scripturę. **I**tem admittitur ex pupillari
substitutione ille: quē nominatim sub
stituit testator. vel si testator generalit
substituit. ita scilicet quisquis mihi heres
erit. admittentur illi qui scripti sunt he
redes. **T**acita pupillaris fit hoc modo
filius meus impubes heres esto. **E**t sic
quisquis mihi heres erit sit et heres fi
lio meo. et dicitur ideo tacita. qd quedā
verba in ea non expressa subintelligū
que alio in expressa pupillari ponerent.
Naz hic intelligitur qd si filius decesse
rit in pupillari etate. ille tunc qui esset
heres patri etiā sit heres filio. **S**equit
correlarie qd pupillaris tacita intelli
gitur sub vulgari expressa. Et fit hec sub
stitutio solum a patre qui filios dicitur
habere in sua potestate non a matre et p
hoc differt a substitutione exemplari vt
statim dicitur. **E**xemplaris substit
utio fieri potest a parentibus vtriusq; se
xus in personis liberorum cuiuscūq; se
xus. vt furiosus vel mente captus. et cum
tali determinatione substitutio faciēda
est. vt siquidē mente captus habeat de
scendentes ex te. illi omnes vel quidā
ex eis. vel vnus substituat ei. Et dicit

exemplaris. quia fit ad exemplū pupillaris. ut cum dicit pater si filius in pupillari etate decedat ille fit heres. filiter in proposito dicit si filius decedat anteq̃ perueniat ad mentis sanitatem ille fit heres. et sic pupillaris expirat adueniēte pubertate. ita et exemplaris adueniēte sanitate. Differunt tamen. q̃ illa fit pupillis tm̃. hec etiam maioribus. Itē illa fit a patre qui habet impuberem in potestate. hec autem fit a quolibet parentū.

Compendiosa substitutio fieri potest a milite. ita videlicet. Si filius meus quādoq̃ decesserit ille fit ei heres. et hic sub tali verborū compendio continet expressam pupillariē. i. si filius decedat i pupillari etate. si autem decedat pubes abba directe illius substitutionis trahit ad fideicommissariā substitutionē. o qua copiose in. l. precibus. C. de impuber. et alijs substitutionibus. et forte fauore matris que est in medio anteq̃ filius venit ad pubertatem compendiosa directa dicit sed postea in fideicommissariā trahitur. Item compendiosa facta a milite infra tēpus pubertatis quādoq̃ valet iure directo. et obliqua post pubertatem. i. mater postea per fideicommissū potest petere hereditatem. Diceret quid si paganus fecerit huiusmodi compendiosam substitutionem per verba iam dicta. Rndē si pupill⁹ decedat in pupillari etate substitutus succedet iure directo. et mater impuberis repellitur oīno. Si autē pupill⁹ fiat pubes et postea decedat. substitutus omnino repellit⁹. et venientes impuberi ab intestato succedunt in totum ut. ff. e. n. l. verbis. et l. centurio. si autē testator ita substituat sc̃z filius me⁹ qm̃ cūq̃ decesserit illū substituo. hanc putato reputandam fideicommissariā. Quia hoc verbum substituo aptatur ad fideicommissum. ut. l. generaliter. §. ultio.

C. de insti. et substitui. et quia talis interpretatio rem omni tēpe valere suadet. ut. l. quoniam. ff. de reb. di. si vero ita substituat filius meus quādoq̃ decesserit sine liberis. ille fit heres. vel illū substituo semper interpretanda est fideicommissaria. quia illud verbum sine liberis innuit ut etiam in pupillari etate substituerit per fideicommissum. quia tūc liberos habere non potest. Sed q̃ directe verba trahant ad fideicommissariam probat. ff. ad trebel. l. l. cenola. ubi dicitur q̃ substitutio directa facta in codicillis trahitur ad fideicommissū. etiam si superest in medio rē. Et his casibus succedit mater. vel quilibet ab intestato heres. et restituet bona detracta. l. falcidia si rō quis dicat si filius meus decesserit in pupillari etate. vel postea sine liberis illum substituo. Due sunt substitutiones pupillares. expressa et fideicommissaria. ppter distinctionem et alternationē ipsarum. et sic hoc verbum substituo aptatur diuersis modis. put evidenti⁹ apparebit si testator subiiciat pupillariē et per fideicommissum substituo. Breuiloqua substitutio est: que continet duas vulgares substitutiones et duas pupillares. ut cū duo impuberes a patre qui eos habet in potestate inuicem substituantur. et hanc substitutionem lex appellat reciprocam. ut. ff. e. l. nam hoc iure. Et dicendū est q̃ iste quatuor substitutiones expresse sunt. nihil enī magis de vna q̃ de alia potest dici. Unde contingit q̃ ppter has quatuor substitutiones mater repellitur omnino. et substitutus succedit. ut. ff. e. l. lucius. Si ei esset pupillaris tacita non repelleretur etiā in testamento militis. ut. C. de impube. et alijs substitutionibus. l. precibus. Placentinus dixit tacitaz pupillarem admitti contra matrem nisi ipsa

mater cum impubere filio esset instituta
Sed tamen distinguendum est. aut ei
extraneus vulgariter substituitur impuberi
et tunc tacita pupillaris non admittitur
pro matre. Aut substituat impuberi
frater eius. et tunc repellit mater. quia non
est verisimile quod testator uxorem suam
est matrem impuberis voluerit preterire.
Casus in. l. cum quidem. C. de insti. et
substi. **N**otandum si servus alicui
domini fuerit heres institutus. si adire eam
noluerit vel non potuerit. quia preuentus
morte domini nihil habebit. secus de filio
famili. instituto. quia ipsius pater eam here
ditate adire potest. p. l. si infanti. C. de
iure deliberat. et facit plenius lex. cum non
solum. C. de bonis quod liberis. Nam ibi dicitur
quod etiam invito filio pater aduenticia fi
lij potest adire. Dicunt tamen doctores. et
est etiam bona glo. in. l. cum proponas. C.
de here. insti. si servus compelleretur
adire hereditatem acquireret domino heredi
tatem. et tali casu coacta voluntas etiam
est voluntas. Sciendum cum plures in
stituti et substitui substituti fuerint in
portionibus inequalibus. vno moriente
ceteri residuum persequuntur quousque iuxta
ratam sue portionis in institutione sibi ex
presse. Casus in. l. C. de impube. et alijs
substi. Item cum duobus impuberibus
fit substitutio cum adiectione nominis col
lectivi. ut est si uterque. tunc ita demum
locus est substitutioni. et in utriusque per
sona proinde substitutionis verificatur. scilicet
si est substitutio facta per signum distributi
vni. ut est uter alter. Exemplum testator
dixit institui. Jo. et Pet. et si uterque
decesserit in pupillari etate: substitui
eis bartholomeum. ecce hic bartholomeu
us vno dumtaxat mortuo in pupillari
etate non succedit ex substitutione. secus
in secundo casu. videlicet si testator sic dis
pexit. Jo. et Pet. institui. et si alij ipsorum

decesserint pupillari etate substitui eis
bartholomeum. Casus. in. l. cum quidem.
C. de impube. et alijs substitui. Item cum
fit iussu. et substitui plurimum cum adiectione
nominis distributi. tunc quilibet ipsorum
vocatur in vires ac si omnes simpliciter
et nominatim essent instituti nisi inter
homines institutos seu substitutos plures
vel duo eorum essent pater et filius. quia
tales licet plures sint tamen cum alijs ad
iunctis vnam virilem habebunt portio
nem. in. l. vltima. C. de impube. et alijs
substitui.

Capitulum. vij.

Quoniam autem
in testamentis plerumque legata
pro solui per executores eorumdem. vel be
nedes defunctorum demandat modicum de
legatis. et ipsorum varijs modis disponendi
perstringendum est. Legatum est delibe
ratio hereditatis quam testator ex eo quod vni
uersum heredis foret alicui quid collat
tam velit. ut. ff. de legat. legatum. Et
nemo legare potest nisi qui de iure facere
potest testamentum. Et ei soli potest
legari qui potest institui. de quibus supra
visum est. Item legatum fit his et his.
Do lego dari iubeo impero mando gli
sco precipio exigo posco peto rogo flagi
to volo deprecor exoro. Cupio ut des.
opto ut des. credo te daturus. ut dicit
Azo. in summa. C. eo. titulo. allegans
legem secundam. C. communia delegata
et. ff. de legat. .i. l. et hoc modo antequam
tamen solvantur legata creditores here
ditarij sua exigenda debita habent por
tiones. facit lex si vniuersum. C. de legatis.
Et qualiter etiam fiat distributio bonorum
hereditariorum creditoribus: habetur
per ea que habentur et notantur in. l. sci
mus. C. de iure deliberandi ad quam te

curre. Item si quis scienter legat rē alt
enam heres tenet rem illā redimere. vel
legatario precii dare si sit talis res que
vendi potest. Si autem ignorant rem
alienam legauit non valet legatum nisi
letur psona coniuncte. C. de le. l. cū alie
nam. Et legatarius debet pbare scienti
am. vt e. l. §. q. autem. Scdm canones
tamen si alicui legatē sunt res aliene tal
lis tenetur illi restituere cuius sunt et po
test agere contra heredem si scienter le
gauit res. vt habetur in textu et in glosa
ca. filius de testamentis. Item si aliq
scienter legat rem obligatam creditor
heres debet eam luere. Secus si legas
nesciuit rez obligatam. vel forte voluit
legatarium luere et hoc expressit. tunc he
res non tenetur eam luere insti. de lega.
§. sed et si rem. Item si res legata si
ne facto heredis id est sine mora fm glo
sā perierit. legatario perit insti. de lega.
§. Si res. et l. Si seruum. ff. de verb.
obliga. Item si aliquis legauit ex il
lo vase vinas decem. et tibi non sunt de
cem. sed pauciores non extinguuntur pro
pterea legatum se tantummodo accipie
tur quantum inuenietur. l. Si quis ser
uum. ff. de lega. ij. Item si aliquis i
testamento legauit episcopo propriam
portionem et alia multa legat monaste
rijs vel ecclesijs. Si legauit illam porti
onem episcopo sub hac conditione vt il
la tantum esset contentis et episcopus
hoc acceptauit valebit. et non potest exi
gere de ceteris portionem. sed si reliquit
sibi absolute. tunc ultra portionem sibi
deputatam potest adhuc sibi portionem
suam eligere. sed si constiterit qd testator
in fraudem modicum legauit episcopo
vt per illud modicum defrauderetur ab
alijs. tunc eps adhuc potest exigere por
tionem per c. officij. eo. tū. Sciendum
tamen qd licet fm antiqua iura episcop

vel alij inferior si potuerit deducere suā
portionem canonicam de relictis seu le
gatis monasterijs de ordine minorum
ad vsum diuini cultus spectantibus vt
ad calices vel alia ornamenta. hodie ta
men potest. vt habetur in cle. dudum. et
sepulturis. in. §. verum ne parochiales
ecclesie. et. Item qui non implet vo
luntatem defuncti tota hereditas est sibi
auferenda. per ca. licet vniuers. de vo. et
vo. redemp. xi. q. i. Siluester. Scdm
leges tamen hoc obseruatur in extraneo
herede. Licet enim filius heres patris non
adimpleat voluntatem patris defuncti
non ideo perdit totum sed seruat ei le
gitima portio. C. de fideicom. auten.
hoc amplius. Item si aliquis legauit
monasterio sancte marie decem. sed nō
determinauit certificato cum plura sint
monasteria sancte marie. dabitur pau
periori ar. in auten. de eccle. titi. §. Si
quis in nomine. col. ix. Item si quis
legauit seruum in aliena prouincia con
suetum expensis heredis non legatarij
queritur suus. ff. de le. i. cum suus et l.
se. Item si testator potest imponere pe
nam heredibus si non paruerint eius vo
luntati. dummodo non sit turpe aut inbo
nestum quod precipit insti. de le. §. pene
quonia nomine. et §. vlt. facit. l. vnica.
C. de his qui pene nomine in testamen
to vel codicillis reliquuntur. Item si
ex testamento non adeatur hereditas et
fuit legatum. nisi ita sit legatum qd a ve
nientibus ab intestato presumer legatum
tunc enim ab heredibus petendum est p. l.
eam quā. C. de fideico. Similiter psta
tur legatum cum testator dixit si non valz
vt testamentum valeat tamen iure codi
cillorum vel etiam quando legatum ē cō
iuncte psona factum. Item quando vna
res pluribus legatur quilibet habet ibi
ius nisi appareat alia voluntas testatoris

ff. de le. i. Si pluribus Et dicit bartolus
lus ibidem. qd licet homo posset omnia
bona sua consumere cum sanus sit tamē
in morte non potest filios vel nepotes p
terire insti. de insti. testa. per totum et
per c. de his. extra de sepulch. Item cum
vna res duobus legatur coniunctim li
cet alter eorum in rerum natura non sit
tamen tota res alteri coniuncto debetur.
vt in. l. Si duobus. ff. de lega. i. C. de
cas. tol. l. vnica. §. i. Et autem dicit si
sperabatur ille secundus fore in rerum na
tura pcedat lex. vel si fuerit tempore tes
tamenti conditi. sed si non sperabatur i
rerum natura. nec fuerit tempore testa
menti. Pars eius pertineat ad fiscum
allegans legem. Item veniunt in. §. qz
autem. ff. de pen. heredū. Item qui
scienter soluit ex minus solemni testamē
to defuncti alimenta in eo alicui legata.
per terminū tenentur ad prestandum ea
ad futurum. quia secutus est voluntate
defuncti. Casus in. l. i. C. de fideicom.
Similiter si quis scienter soluit ea que
minus solemni testamento per fideicom
missum legata sunt. Si quis ergo sen
serit se grauatum voluntate defuncti nō
prestet vt dicitur in. l. secunda. eodem
titulo. Item si testator vni quem
primo nominauit fundum legauit et eū
dem fundum alteri postea legauit demū
eundem fundum primo iterum legauit
eo. licet prius bis nominatus fuerit ta
men ipse vnam alter alteram medieta
tem habebit. vt. l. cum questio. in. §. sed
aliam. C. de l. Similiter dicatur si qz
iuerit institutus in duodecim. alius i se
ptem vncijs videtur testatorem primo
id admisisse quod alteri legauit Itē
si claudius legauit mibi alimenta et ve
stiarium quousqz moreretur. tunc licet
claudius moriatur. post mortem tamen
eius mibi legata debentur. vt. l. prima.

C. eodem tit. et legatarius subtrahēs
rem legatam perdit eam eodem tit. nō
est dubium et l. Si legatarius.

Item legato fundo instructo bo
mines mancipia pecora et vna ibi exor
ta non venalia sed mansua et cetera que
in fundo sunt agri stercoreandi causa di
cuntur legata. vt. l. prima et secunda. C.
de ver. signi. Similiter illa dicuntur le
gata que maiore parte anni ibi sunt mā
sura vt eodem tit. de lanionis vbi vi
cit lex semota carne mensas pondera fe
ramenta que laniente carnis causa pre
parata et c. Item trutinellas cultros
colabras instrumento relinquitur

Item legari potest res que non est in
rerum natura si modo futura est. veluti
fructus qui in illo fundo nati erunt. aut
quod ex illa ancilla natum erit. vt insti
m. c. §. ea quoqz res sic ergo legari pos
sunt ea que sunt vel ea que non sunt. s;.
futura sunt. Sed que non sunt nec fue
runt nec erunt legari non possunt. vt in
insti. de inuili stipu. in principio. Si
vero dubium est an res legata tempore
testamenti sit in rerum natura nata puta
an homo legatus viuat agi quidam po
test ex testamento sed officio iudicis cau
tio interponitur. vt cum heres rem perse
cutus fuerit et nactus legatario restitui
at. vt. ff. de lega. primo. l. seruo legato.
§. vltimo. Ideoqz si tempore testamen
ti seruus legatus esset in fuga vel longi
quo absens heres debet prestare operam
vt eum requirat et prestet et sumptus in
eam rem debet impendere. Si autem
seruus legatus post testamentum factū
fugerit viuo testatore. impensa debet
reddi periculo legatarij. quia rem eo lo
co debet prestare heres in quo a testa
tore est relicta. vt. ff. de le. i. l. Cum ser
uus legatus. et ff. apud iulianum. et l.
Si seruus legatus. i. Rūso. Et illud

quod dictum est quod ea que sunt legari possunt tamen si talis res sit cuius non sit commercium nec ipsa debetur nec eius estimatio. ut si quis legauit templa vel basilicas vel que publicorum sui deputata sunt et sic de alijs rebus in quibus non cadit commercium. preterea nedum corporalia possunt legari. verum etiam incorporea. ut iura et seruitutes. Preterea notarius potest alteri legare rogationes sententias et c. Item instrumento pictoris legato veniunt cere colores peniculi cutores et ongille. Similiter instrumento piscatoris veniunt nassele que piscium causa capiendorum compate sunt et piscatores. Similiter instrumento balneario legato balneatorum contineri cum balneo sine balneatoribus ipsum suum prebere non possunt. ff. eo. tit. l. pictoris. Item succurritur heredi si eade res sepius in testamento fuerit legata satis est causa semel prestari. ut. ff. de le. ij. l. mephius. §. cum. Si autem eadem quantitas in eodem testamento sepius legatur deberi poterit sepius. si legatarius eundem assensum probationibus ostenderit. testatorem multiplicare legatum voluisse. sed ubi in diuersis voluntatibus vel codicillis vel vno testamento et alio codicillo eadem quantitas sepius legatur sepius debetur nisi heres probauerit testatorem voluisse legatarium esse contentum vna earum quantitatibus ff. de le. i. l. plane §. si eadem. et ff. de le. ij. l. sempronius. ubi dicitur si due tabule testamenti eodem tempore exemplarij causa scripte sint in vna centum et in altera quinquaginta auri legari in tunc heredi parcendum est. Ideo utrumque legatum nullo modo debetur. sed tamen quinquaginta auri. Item qui duos habet seruos vnum ex his legando et non apparet quem testator notauerit electio erit legatarij. facit lex

qui duos. ff. de lega. i. exemplifica de duabus vaccis vel equis et hoc fauore vult voluntatis. nisi verba testatoris prolata essent ad heredem ut sic dixit testator. Tibi fili mi vnum ex seruis meis rogo ut tradas. Ticio proculi. tunc electio est heredis. Secus cum quod plures seruos habuerit eiusdem nominis et vnum ex his legauerit. is quem tunc heres elegerit prestabitur in. l. Si quis a filia. §. si quis plures. Sanchos. ff. eo. dem. tit. Item si vni ex duobus eiusdem nominis existentibus d' amicis testatoris res aliqua legatur et cui ex illis. legatum datum sit dubitetur. eligere debet heres cui soluat ut ab eo defidatur. per. l. Si quis seruum. §. Si inter duos. ff. de lega. secundo. Item cum testator ita legauerit uxori ut tantam partem quantum vnus ex filiis de hereditate paterna seu testatoris consequeretur. prout scilicet testator ipsis legasset partes in quales prestabitur ei tanta quanta minoris partis legatum se extendit. Ratio ne cum maior portio ei soluta fuerit. alter filiorum minus obtineret quanta debita iure nature cum tamen in patris potestate damnatus non esset. Casus in l. qui concubinam. in. §. Cum ita legatum. ff. de lega. tercio. Item usufructus bonorum minoris donec ad vice simum quintum annum peruenerit legato legatario non extinguitur minore mortuo ante vice simum quintum annum. sed durabit ei usufructus donec curricula predicti temporis effluxerint. Sed si legatarius viuo minore antequam vice simum quintum annum attingeret mortuo extinguitur usufructus nec ad heredes eius usufructum transmittit. Casus in. l. ambiguitatem. C. de usufructu et habitatione. Item si quis vero in genere legatum frumentum vel oleum non dicit

legasse vinum gallicum aut oleum preciosius. sed generale vinū terreſtre vt habetur in de. non pōteſt de pcuratoribus in glo. ¶ Item ſi legatū hoc mō ſit legotali omnes equos meos p̄ter grifellū vel gradariū omnes equi veniūt perfoluendi tempore grifello vel gradario. Si vero ſit his verbis lego illi omnes vineas meas p̄ter aſinū quē onerattū atbenas remiſi omnes vinee veniūt et cum hoc aſinus p̄ſoluende. Ratio primi q̄a his verbis exprimitur voluntas proferentis. Si em̄ voluiſſet ipm̄ habuiſſe omnes equos non expreſſiſſet p̄ter quod ibi capitur exceptiue. quia ponitur inter res eiſdem ſpeciei vel generales. Ratio autem generalis ſecūdi eſt. Cuſi li p̄ter cadit inter res om̄ino ſepatas et diſtinctas diuerſarū ſpecierum. merito capitur incluſiue et augmentatiue. Nam ſi teſtator non voluiſſet legatariū habere omnes vineas et cum hoc aſinum. fruſtra expreſſiſſet p̄ter aſinum cum ſuffeciſſet lego illi omnes vineas meas. Capitur etiam p̄ter coniunctiue interdū vt plerūq̄ ſolet fieri in diſpenſationis materia. vt in ca. vudum. de electi. per Anno. et in l. actionis. C. de tranſactione. et in regula pactum de regulis iur. li. vi. ¶ Item ſi dixit teſtator exheredo filium meū Iohannez. et duos filios habuerit hoc nomine eo q̄ ſpecificauit quē notauerit et cum exhereditatio ſit odioſa. nullum exhereditauit. Et hec p̄pendioſe rudibus de legatis recollecta ſufficiūt.

Capitulum. viij.

Notis enīz quāto breuius fieri potuit de ſucceſſionibus ex teſtato dictū eſt. Nunc vero reſpiciendum eſt de ſucceſſionibus ab i

teſtato. Sed quoniam plerūq̄ in hui⁹ modi ſucceſſione diſtinctio graduū et eorundem p̄putatio p̄t in arbore conſanguinitatis et docetur p̄requiritur. ¶ Et q̄ ſuperſicialiter in p̄ntiarum vt materi a ſucceſſionū lucidius humanum quidem cerebry ſubintrare valeat. arboris noticiam expedit primū enodare. Generalis em̄ cognitio ipſius cōſiſtit i his vtelicet q̄ ſciatur. Quid ſit conſanguinitas. quid linea. et quot ſint eius ſpēs. ¶ Item quid ſit gradus et qualiter p̄ſolue dicuntur eſſe in gradu. Conſanguinitas eſt vinculū diuerſarum p̄ſonarū ab eodē ſtipite deſcendentium carnali p̄pagatiōe contractū. Linea eſt ordinata collectō p̄ſonarum p̄ſanguinitate cōiunctarū ab eodē ſtipite deſcendentium diuerſos gradus continens et eos ab vnitae ſtipitis p̄m̄ numeros diſtinguens. Linearū tres ſūt ſpecies quedā eſt aſcendentū et continet illos a quibus originem traximus. vt pater mater auus proauus et c. Deſcendentū eſt illa que cōtinet illos qui duxerunt originē a nobis vt filii nepos pronepos et c. Tranſuerſalis et eſt illa que continet illos qui nō duxerunt originē a nobis necnō ab ipſis. vt ſrater ſoror eorū progēies vt. xxxv. q. v. primo gradu Gradus eſt quedā habitudo ſue ſiſtancia p̄ſonarum facta adinuicē collatione ad cōmunem p̄ntem qua cognoscitur quanta generationis diſtātia due p̄ſone inter ſe diſſerant. ¶ Item p̄ſone que diſtant equaliter a p̄muni p̄nte dicuntur eſſe in gradu et facere graduū. q̄ vero inequalit̄ dicunt diſtare graduū. vt. xx. q. v. p̄ntem p̄ntele. ¶ Itē canonicam p̄putationē in linea tranſuerſali facias p̄ iſtā regulā. Quoto gradu diſtat quis ab aliquo ſupioze eodē diſtat a quolibz deſcendentē ab eo per aliam lineam vſq̄ lineam equalitatis. poſtea pro numero

personarum gradus apponitur. hec regula habetur in c. q. dilecto. de consan. et affi. Incipit igitur a prima superiori cellula. s. Abauus que distat a trunco quarto gradu. igitur propatruus qui descendit ab abauo per aliam lineam scilicet quarto et sic communiter facit per alios. Sic propatruus et patruus sunt duo fratres et sunt in primo gradu. igitur auus filius proauis distat secundo gradu a patre. Pater ergo truncus quarto. Similiter filius propatruis distat quarto a trunco. probatur quia filius propatruis et auus sunt duo nepotes. igitur in secundo gradu. quia sunt filij duorum fratrum qui sunt in primo gradu. igitur pater distat a filio propatruis tertio. truncus quarto. Similiter nepos propatruis distat quarto a trunco. probatur nepos propatruis et pater sunt pnenepotes igitur sunt in gradu tertio. quia sunt filij duorum nepotum: qui sunt in secundo gradu. igitur truncus distat quarto. Similiter pnenepos propatruis cum trunco est in quarto et in linea equalitatis que continet omnes personas equaliter cum eo descendentes. probatur sunt duo abnepotes. ergo sunt in quarto gradu. quia sunt filij duorum pnenepotum: qui sunt in tertio. ascende et ad proauum qui distat a trunco tertio gradu. igitur patruus magnus qui ab eo descendit per aliam lineam. similiter tertio proinde consobrinus tertio et filius eius secum in tertio in linea equali. Deinde per numero personarum adijciatur gradus et in probatione ista procedat ut prius. Quia patruus magnus et auus sunt duo fratres. igitur in primo gradu. pater distat secundo. truncus tertio a patre magno et ita de alijs. Hec probatio colligitur. xxxv. q. v. ad sedem. Ad inueniendum igitur gradus consanguinitatis secundum utrumque ius dicitur Jo. an. in arbore tolle hanc magistrat

lem regulam ascendenti et descendi.

Quot sunt persone de quibus queritur computatio intermedij una tempta tot sunt gradus inter eos. Et intelligitur illa regula quando una persona continue descendit ab alia. Et sic non sequitur petrus cuius habet duos parentes. iij. auos. vij. proauos. et igitur toto gradu distat. Regula collateralium in linea equali quod toto gradu distat quicunque eorum a comuni stipite toto distant inter se. et hoc secundum canonicam computationem. Secundum leges vero quoto gradu quicunque eorum distat a comuni stipite toto duplicato distant inter se. Regula de linea collateralis inequali est quoto gradu quis eorum remotior distat a comuni stipite. toto distant inter se secundum canones. secundum leges vero quot sunt persone stipite tempto tot sunt gradus.

Sciendum secundum legem computationis quolibet persona facit gradum. unde filius et filia faciunt duos gradus. Secundum canonicam vero computationem due persone faciunt unum gradum. Ratio quia in legibus propter hoc assignantur gradus. ut de rebus vel successio ab una persona ad alteram inter consanguineos deferatur. Et qui ab hereditate non possunt deferri nisi ab una persona in alteram. Non in singulis personis singuli ponuntur gradus. sed in canonibus propter hoc computatur gradus. ut demonstratur usque ad quodam gradum nuptie celebrari debent. Et quia nuptie inter duas personas fiunt. Ideo canones duas personas in uno gradu ponunt. ut. xxxv. qone. v. ad sedem. Sciendum de persone coniungi non possit matrimonialiter. nata soror neptis matertera fratris et uxor. Et patrum coniunctio natus preuigni nouerca. Uxorisq soror preuigni nata natusq. Atq soror patris coniungi lege vetantur. Nec papa cum his dispensat. Unde de hoc

cap. litteris de resti. spoli. in glo. **C**asus
 quibus impeditur matrimonium contra-
 bendū et dirimitur tractum. **E**rror cōdi-
 tio totius cognatio criminē. **C**ultus dispa-
 ritas vis ordo ligamē honestas. **S**i sis
 affinis si forte coire nequibis **C**asus in
 quibus soluūtur spōsalia de futuro **D**u-
 tis assensus absentia siue inuentis. **F**a-
 ctus affinis vel altera copula carnis.
Crimen religio seu mala conditio. **S**i
 lesura grauis sponsalia soluta in istis.
Affinitas est proximitas personarū ex car-
 nali commixtione proueniens omni carēs
 parentela ex carnali commixtione. **C**or-
 relarie sequitur quod affinitas contrahit
 tam per legitimū quam per fornicariū copu-
 tum. vt. xxxv. q. iij. nec eam. et c. discreti-
 onem. de eo qui cognouit consanguine-
 am. et c. fraternitati. e. ti. **E**t dicuntur af-
 fines quasi ad alterius fines tendētes.
Nam sicut ego et uxor mea sumus in pri-
 mo genere affinitatis. sic soror uxoris
 mee est affinis mihi in primo genere et
 primo gradu. **G**enus affinitatis inueni-
 tur secundum hanc regulā. persona addita per
 sone per carnis commixtionem facit gen-
 us affinitatis et non gradū. **U**erbi gratia. fra-
 ter meus ducit uxorem cui admiscetur
 carnaliter. per hanc carnalem copulam
 oritur primū genus affinitatis inter ux-
 orem fratris et eius sororem que est ex alio
 latere. **I**tem da uxores istis tribus que
 descendūt ex fratre ut fil. nep. pronep.
 quibus coniungantur per carnalem copu-
 lam oritur primum genus affinitatis in-
 ter eas et sororem fratris. **E**odem modo ex
 alia parte uxoris soror nubat viro cui
 coniungatur carnaliter per hanc carnalem
 copulam oritur primum genus affinitatis inter vi-
 rum sororis et fratrem sororis ut prius.
Item gradus inuenies per hanc regu-
 lam. persona addita persone per carnis
 propagationem mutat gradum et non

genus. **U**erbi gratia. **F**rater ducit uxorem
 illa est affinis sororis fratris in primo ge-
 nere et in eodem gradu in quo frater est
 ei consanguineus scilicet in primo. quia cum
 non fuit carnis propagatione non est muta-
 tus gradus. **A**dde sorori personam per
 carnis propagationem. scilicet filium illa mutat
 gradum. igitur attinebit uxori fratris in
 secundo gradu genere non mutato. **A**dd
 de aliam personam. scilicet nepotem illa simi-
 liter mutat gradum et non genus. igitur
 erit uxori fratris in tercio gradu in primo
 genere affinitatis. **E**odem modo copu-
 labis gradus ex alio latere quod uir soror-
 is est affinis fratri et sue successori in pri-
 mo genere in eodem vel diuersis gradibus
 ut dictū est. **N**on omnes consanguinei
 uxoris sunt affines viro in primo gene-
 re affinitatis. et in eodem gradu in quo sunt
 consanguinei uxori et contra omnes consan-
 guinei uiri sunt affines uxori in primo
 genere affinitatis et in eodem gradu in quo
 sunt consanguinei viro. **C**onsanguinei de
 ro uiri et consanguinei uxoris inter se non
 sunt affines. unde pater et filius possunt
 ducere matrem et filiam et duo fratres du-
 as sorores. eo. ti. super his. **I**tem om-
 nes mariti consanguineorum meorum sunt
 mihi affines in primo genere affinitatis
 et in eodem gradu in quo uxores eorum
 sunt mihi consanguinei. **I**dem et per
 omnia intelligas de uxoribus consan-
 guineorum. **N**ec omnia comprobantur.
 tricesima quinta questione quinta. por-
 ro autem. patet per hoc quod uxores duo-
 rum fratrum vel aliorum consanguineo-
 rum non sunt affines. quia olim attine-
 bant in secundo genere affinitatis quod
 hodie sublatum est. **I**tem prohibi-
 tio de secundo genere affinitatis et ter-
 cio reuocata est et proles suscepta ex se-
 cundis nuptiis potest cognationi prio-
 ris coniugis copulari. **L**icet olim non

potuerunt eo. n. Non debz. Hoc sic intellige frater meus habet uxore eo mortuo. relicta sua nubet alij et prolem gignit illa proles non poterit copulari cognationi prioris mariti propter publice honestatis iusticiam. nam hoc modo reuocatum est. Sed alia publice honestatis iusticia que est de sponsa. de futuro ad huc manet. Item qui ignoranter sortorem uxoris sue cognouit putans eam esse uxorem suam. iurabit quod hoc in se fecerit et tunc ab uxore eius non separabitur sed reddet debitum et exiget illaveo sine coniugio maneat. xxxiiij. qone. i. in lectum.

De successione ex intestato quod sequitur seruandū est pro lege et de successione ex i testato. superius dictum ē.

Legitimi et naturales.

Primi gradus tantum equaliter succedunt siue sint masculi siue femine siue i potestate constituti siue non. In autem. de heredi. ab intest. veni. §. reliqui. et. §. nulla. col. ix.

Ultioris gradus tñ. i. non filij tunc succedunt per stirpes in infinitum siue i in equali tñ siue in equali iure representacionis seruato. Insti. de heredi. que ab intesta. deferuntur. §. Item si ex duobus. Primi et ultioris gradus simul. tunc omnes primi gradus succedunt et excludunt alios. Sed si aliqui sint premortui eorum filij succedunt cum alijs per stirpes in infinitum. Item ex alijs succedere non possunt ut insti. de here. que ab i testa. defer. §. finali. et. §. cum filius.

Legitimi tantum.

Spirituales ut ex sacramenti donacione vel illius detentione. et non succedunt talibus parentibus cum ista generatio respiciat eterna et non temporalia. xxx. q. vii. puenit. Adoptati ab auo mater no vel paterno tunc itez ut in membro

precedenti Ab alio puta a patruo vel fratre vel quocumq; alio. tunc succedunt si mortis tempe ipsius patris non sunt emancipati. ut. l. cum in adoptionis. C. de adoptioni. Arrogatus tamen filius habet omnia iura sicut filius naturalis et legitimus

Naturales tñ.

Ex simplici coym. Legitimati per principem vel marchionem subsequentes et succedunt. extra qui si. legit. c. per. venerabilem.

Non legitimi. In bonis maternis suis stincte succedunt cum alijs naturalibus et legitimis. nisi mater sit illustris. l. Si qua illustris. C. ad se. consul. orphi. in si. eo. n. sed nouissime.

In bonis paternis non succedunt nisi i duabus vncijs cum matre sobole vel coniuge non extantibus. ut in auten. licet. C. de natura. li. Ex damnato coym et fz omnes doctores non succedunt insti. ad se. consul. orphici. §. nouissime.

Permixti.

Naturales et legitimi. naturales tñ et legitimi tñ. Tunc legitimi tñ vide licet arrogati percurrunt cum naturalibus et legitimis et naturalibus tantum legitimitas. et naturales tantum excluduntur ut dictum est. Filij tamen secundi matrimoni non succedunt cum primis in bonis acquisitis constante matrimonio primo. in. l. femine. C. de secundis nuptijs. sic nec filia in re feudali existente masculo. Etiam si de hoc pactum factum sit. ut in auten. de suc. feudi. in. §. hoc etiam col. x. Nec etiam vir legitimus tantum. nec legitimatus prosequens matrimonium sine speciali mentione. Casus in auten. In successione. C. de suis et legitimis libe. i.

Primum capitulum

Ex autentico ut cum de appellationibus cognoscitur. §. causas. coll. octaua.

Similiter per nota. in c. quinta nulli
glo. de iureiurā. colliguntur quidā casus
in quibus parentes solent exheredare
filios ut patet in his metris. **H**is sepi-
tem causis pater filius exheredabit. Pa-
rentes feriat. vel verbum graue sibi di-
cat. **C**rimen accusans. veneno si potat il-
los. **D**emittit in eos furentes et negligit
illos. **I**mprobis associet dilectam si pa-
tris amet. **N**on fideiussit pro patre vel
hoste redemit. **T**estari prohibuit vel a-
rena si se immiscet. **N**on orthodoxus vel
filius luxurietur.

Casus in quibus filius exheredant pa-
rentes. **S**ed pater et octo filii cum sper-
nit honorem. **A**ccusat filium veneno si
potat illum. **C**oniunctam filii diligit.
testariq; verat. **F**urentem negligat. ca-
pitum nec hoste redemit. **C**onsorti vite
crudeliter insidiatur. **N**otandum ex au-
tenten. de nuptiis. §. in gratitudinem
col. iiij. colliguntur tres casus in quibus
frater potest exheredare fratrem. **P**rimus
cum frater procurauit mortem fratris.

Secundus si criminaliter actionem co-
tra eum duxit. **T**ercius si sue substantie
in fratrem coniecturā procurauit. ut vel
le sibi facere incendium vel simile quo
casu eius portio ad alios fratres et ar-
nentes pertinebit. **E**nde fratre decedē-
te ab intestato succedit pater cum alijs
fratribus temporis casibus exheredatōis
ut dictum est.

Compendiose cum visum sit de pri-
mis duabus officijs notariatus pariter
Postremo videndum est de eius tertia
parte principali que consistit circa instru-
mentorum confectionem eiusdem pre-
missa prosequendo capitula.

Capitulum primum.

Instrumentum est

scriptura ad assertionem seu probandū
alicuius rei facta vel est solennis et rite
ordinata scriptura per autenticā persōe
manum publice causa memorie facta.

Et dicitur instrumentum quia instruit.
ut cap. fina. de do. et cont. vel dicitur
instrumentum quasi documentum quia
docet argu. xij. q. ij. **S**i quis de cleri. et
c. de edendo. aut. **S**i quis in alieno.

Et c. si quis presbiterorum. de rebus eccle-
sie non alienandis. vel dicitur instrumē-
tum quasi munimentum. quia munus p-
ducentem contra aduersarium. ut in c.
cordi. §. post hoc de appell. li. vi. **E**t licet
appellatione instrumentorum testes con-
tineantur et omne id quod iudicem instru-
it. ut c. peruenit. de testi. cogendis. **E**t
ff. de fi. instrumen. l. i. **T**amen instrumē-
tum in proposito proprie dicitur scrip-
tura ad memoriam alicuius rei confecta
et c.

Instrumentorum due sunt spe-
cies. **N**am aliud est publicum seu autē-
ticum. aliud priuatum. **P**ublicum seu
autenticum est quod publicam habet au-
toritatem cuius plures sunt species.

Nam publicum est quod per manū pub-
licam est scriptum id est per manū no-
tarij qui est publica persōa. ut l. orpha-
notrohos. c. de epi. et cleri. **I**tem in
publicam formā redactum de presump-
tionibus. **I**llud. de fi. instru. c. ij. et c. in-
ter dilectos. **I**tem quia sigillo autenti-
co sigillatum de fi. instru. scripta. de pro-
bationibus tercio loco. **I**tem dicitur
publicum quia auctoritate iudicis exē-
plificatum et autenticatum. ut l. publi-
can. c. de testa. l. finali. c. de re iud. l. i.
Item quia iudicio scribitur apud acta
publica. **E**t valet per quemcūq; scripta
sit. ut l. ij. c. de edendo de probationi-
bus quoniam contra. **I**tem quinto dicitur